

მიმართვა

(30 დეკემბერი, 1895 წელი, გაზეთ „ივერიის“ N283)

კარგად მოგეხსენებათ, რომ ხალხის განათლება დედა ბოძია, მთავარი ბურჯია ქვეყნის კეთილ-დღეობისა, ბედნიერებისა. ისიც კარგად აქვს შეგნებული ყველა მოაზრე ქართველსა, რომ სკოლა არის უპირველესი და უძლიერესი წყარო ხალხის განათლებისა. შინაური სწავლება, ესრედ წოდებული თვითსწავლა, აჩრდილიც არ არის ამ უებარის ღონისძიებისა. სად შეერთებული ძალა მრავალთა და სად კერძო პირის ცოდილობა? სად სკოლა, აღჭურვილი ყოველი პედაგოგიური იარაღით, ხერხით და სად ცალკე პირის განცალკევებული შრომა, მოკლებული ჯეროვანს ოსტატობასა! თვითსწავლა კარგი, ძალიან კარგი დამატებითი ღონისძიებაა სკოლისა; მაგრამ თავის-თავად-კი იგი ისეთივე უძლურია როგორც მეტყველებისათვის დამატებითი წინადადება, მოკლებული მთავარს წინადადებას. მეტადრე ეს უნდა ითქვას დაბალს ხალხზედა, რომელიც სკოლის გარეშე საუკუნო მონაა უმეცრებისა, რადგანაც უსწავლელმა როგორც გაავრცელოს სწავლა, უვიცმა ცოდნა, უზრდელმა ზრდილობა! ერნი, მდიდარნი სკოლებით, მდიდარნი არიან განათლებითაც. ხოლო სადაც სილატაკეა სკოლებისა, იქ მკვიდრად არის ფეხმოდგმული სილატაკე განათლებისაცა.

ჩვენმა ხალხმა მეტ-ნაკლებობით შეიგნო ეს ელემენტარული ჭეშმარიტება და განთავისუფლდა თუ არა ბატონ-ყმობის უღელიდან, ერთგულად შეუდგა სკოლების გახსნასა.

მაგრამ, ბატონებო, სკოლა ორპირი იარაღია. მას შეუძლიან დიდი სიკეთეც შესძღვნას თავის პატრონსა და დიდი ზარალიც მიაყენოს. ბავშვი, სკოლაში ნასწავლი შეიძლება გაუზომელად მაღლა იდგეს გონებით, ხასიათით, ზნეობით და მხნეობით, იმაზედ, ვისაც ბედმა სკოლა არ აღირსა და შეიძლება ბევრად უარესი იყოს მასზედა. ეს იმაზედ გახლავთ დამოკიდებული, თუ რა რიგად არის მოწყობილი სკოლა, რავდენად მისწრაფება თავისი პედაგოგიურის დანიშნულებისაკენ, რავდენად სწორე გზას ადგია, რავდენად არის დაშორებული ყოველგვარს უკუღმართობასა.

ჩვენს სახალხო სკოლაზეც წინედაც ისმოდა სამდურავი და ახლაც ისმის და ეს სამდურავი დღითი-დღე მატულობს, იზრდება. მრავალი კორესპონდენცია, რომელიც იბეჭდებოდა ჩვენს პერიოდულ გამოცემებში, წარმოგვიდგენს ჩვენს სახალხო სკოლას არა როგორც ჯანსაღ ორგანიზმს, არამედ როგორც დასნეულებულს დაწესებულებას, რომელსაც არავითარი სიკეთის მოტანა არ შეუძლიან. მაგრამ ის ცნობები, რომელიცა გვაქვს ჩვენს სახალხო სკოლებზედ, საკმარისი არ არის დავადგინოთ ყოველ-მხროვანი დიაგნოზი, და სწორედ ამგვარი დიაგნოზია საჭირო, რათა ჩვენს საზოგადოებას შეეძლოს შესაბამისი წამალი მოუპოვოს იმ სახალხო სენსა. ამ დიაგნოზისთვის გვაკლია დაწვრილებითი ფაქტიური ცნობები ჩვენის სკოლების მოქმედების შესახებ წინედ და ახლა. უნდა კარგად, ზედმიწევნით შევიტყოთ მათი დასაბამი, წარსული და აწინდელი მდგომარეობა. ამ ცნობების შეკრება ადვილად შეუძლიანთ იმ ნასწავლ ქართველებსა, რომელნიც სოფლად სცხოვრობენ, ან ხშირად დაიარებიან იქა რათა გაუადვილოთ მათ ამ საქმის კისრვა და შესრულება, ჩვენც დავადგენთ აქ საკითხებს, რომლებზედაც პასუხს

მიუგებენ ის ქართველნი, რომელნიც იკისრებენ სახალხო სკოლის საქმის გამოძიებას, გამოკვლევას და გამოქვეყნებას რომელიმე ქართული პერიოდული გამოცემის შუამავლობით.

რავდენიმე წელიწადია, რაც სკოლა დაარსდა ამა თუ იმ სოფელში? რავდენ კლასიანია იგი? რავდენ წელიწადს გრძელდება კურსი? რავდენი მასწავლებელია მასში? რა და რა საგნებს ასწავლიან? რავდენი გაკვეთილია დღეში და კვირაში? როდის იწყება სწავლა და როდის მთავრდება? სულ წელიწადში რავდენ თვეს სწავლობენ? რავდენი გაკვეთილი აქვს ნარგუნები კვირაში და რომელი სახელმძღვანელოებით ასწავლიან ქართულს ენასა? რუსულსა? არითმეტიკასა? რავდენს ხანს ასწავლიან ქართულს ენაზედ საგნებსა და რა დროდგან იწყებენ საღმრთო სჯულსა და სწავლას რუსულს ენაზედ? რავდენს ასწრებენ პირველს და შემდეგ განყოფილებებში ქართული ენიდგან და სხვა საგნებიდგან? რა წარმატებით სწავლობენ ქართულს წიგნსა და სხვა საგნებსა ამა თუ იმ განყოფილებაში კერძოდ და საზოგადოდ სკოლაში?

რას იღებს ჯამაგირად თითოეული მასწავლებელი? მარტო სოფელი ინახავს სკოლასა, თუ სხვა სახსარიც აქვს? რავდენს იხდის სოფელი სკოლის ხარჯად წელიწადში? ეს ფული მთლად იხარჯება სკოლაზედ, თუ არა? თუ რჩება ძირს რამე, სად მიდის ეს ფული? სახელმძღვანელოები ქართულის ენისა, რუსულისა და საგნებისა სკოლის დირექციიდან მისდის, თუ თვითონ მოწაფეები ყიდულობენ თავისი საკუთარი ფასით? საკმაოდ აქვს სახელმძღვანელოები სკოლასა თუ არა?

რავდენად გაუვრცელებელია სკოლას ხალხში ქართულის წიგნის ცოდნა და რუსულის ენისა? რავდენს დაუსრულებია სკოლის დაარსებიდგან სრული კურსი? მათში რავდენს შეურჩენია იგი და რავდენად? რავდენს გაუგრძელებია შემდეგში თვითონ, შინად სწავლა წიგნისა და ქართული მწიგნობრის მიმდევარი გამხდარა? რავდენი გადასულა სოფლის სკოლიდგან სხვა სასწავლებელში და რა წარმატებით უსწავლია?

ჰქონია და აქვს სკოლას გავლენა ხალხის ზნეობაზედ და სარწმუნოებაზედ, თუ არა? სკოლაში ნამყოფნი ჯაფის მოყვარეობით, ხასიათით, ადამიანობით, კაცთ-მოყვარეობით და ღვთის სიყვარულით სჯობიან თუ არა იმათ, ვისაც სკოლაში არ უსწავლია? მადლიერია სოფელი სკოლისა, თუ უმადური? ეს სამდურავი წინადაც ყოფილა, თუ ახალი მოვლენაა? რა მიზეზის გამო ემდურება სოფელი სკოლასა? რა ღონისძიებანი უხმარია სოფელსა, რომ თავიდგან აეცილებინა სკოლისათვის ეს მავნე მიზეზები?

სკოლაში მარტო გლეხის შვილები სწავლობენ თუ აზნაურებიცა? რავდენნი არიან პირველნი და რავდენნი მეორენი? უფასოდ სწავლობენ აზნაურთა შვილები, თუ ფასს იხდიან. და რავდენესა?

ვაჟებთან ქალებიც სწავლობენ? რა თვალთ უცქერის გლეხოზა ორი სქესის ერთად სწავლებასა? რა გავლენა აქვს ვაჟებზედ და ქალებზედ მათ ერთად სწავლებასა? რომელნი უფრო ბეჯითად და კარგად სწავლობენ და იყენებენ ცხოვრებაში ნასწავლსა, ვაჟები თუ ქალები? და სხვანი.

როცა აღნიშნული ცნობები სკოლის შესახებ დაისტამბება ჩვენს პერიოდულს გამოცემებში, მაშინ ჩვენ თვალ-წინ დაგვიდგება სრული და გარკვეული სურათი ხალხის განათლების დაქვეითებისა ჩვენს ქვეყანაში და აშკარა შეიქნება, თუ რა ღონის ძიებანი უნდა იქმნან ნახმარნი, რათა სკოლა გახდეს ხალხის განათლების წყაროდ და არა მისი გონების დაჩაგვრის იარაღად.

მაგრამ მართო ეს არ კმარა. საჭიროა ჩვენ ამავე დროს ზედმიწევნით ვიცოდეთ, რა გვარად არიან მომართულნი სკოლები იმ ხალხთ შორის, რომელნიც შეადგენენ ნაწილსა რუსეთის იმპრიისას და აგრეთვე იმ ხალხებში, რომელნიც ეკუთვნიან გერმანიას, ავსტრო-ვენგიას, ინგლისს და სხვა სახელმწიფოებს ევროპისას, მაგრამ ამაზედ ჩვენ ცალკე მოვილაპარაკებთ.

ტექსტის ციფრული ვერსია მოამზადა:

პაოლო იაშვილის სახელობის, საჩხერის მუნიციპალიტეტის სოფელ არგვეთის საჯარო სკოლის მოსწავლემ **სალომე გაფრინდაშვილმა**.